Eduskunnan sivistysvaliokunta

Suomen Olympiakomitean ja Paralympiakomitean lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioesitykseksi vuodelle 2020 (HE 29/2019 vp)

Viite: *Sivistysvaliokunnan lausuntopyyntö 9.10.2019*

1 Yleistä

Hallituksen esitys valtion vuoden 2020 budjetiksi sisältää **myönteisiä avauksia koskien liikunnan ja urheilun rahoitusta.** Kokonaisuudessaan liikuntamäärärahat kasvavat noin 4 miljoonalla eurolla. Liikuntabudjettiin lisätään yleiskatteellisia – siis ei rahapelivoittovaroin katettuja – määrärahoja nettomääräisesti noin 8 miljoonaa. Samalla rahapelivoittovarat liikunnalle ja urheilulle kuitenkin vähenevät noin 4 miljoonaa euroa. Euromääräisesti suurimman leikkauksen, noin 2,4 miljoonaa euroa, hallitus kohdistaa liikunnan kansalaistoiminnan rahoitukseen.

Rahoitustoimet ovat osin ristiriitaisia liikunnan ja urheilun rahoitustarpeiden ja parlamentaarisesti sovittujen linjausten kanssa. Liikunnan ja urheilun rahoitustarvetta kuvaa Liikuntapoliittisen selonteon (2018) yhteenveto:

”2020-luvun tärkein liikuntapoliittinen tavoite Suomessa on kansalaisten fyysisen aktiivisuuden merkittävä lisääminen kaikissa ikä- ja väestöryhmissä siten, että väestö harrastaa mahdollisimman laajasti liikuntaa terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävässä määrin.”

Lisäksi selonteossa kuvataan tärkeinä vuosikymmenen liikuntapoliittisina painotuksina liikuntaolosuhteiden, elinvoimaisen ja monipuolisen liikunnan kansalaistoiminnan[1] sekä huippu-urheilumenestyksen tukeminen. Olisi johdonmukaista kehittää liikuntabudjettia vastaamaan näihin neljään tavoitteeseen.

Valtioneuvosto budjettiesitys vastaa näihin vain osin. Koko väestön fyysisen aktiivisuuden osalta suunta on oikea uusien, yleiskatteellisten määrärahojen myötä. Määrät ovat kuitenkin erittäin pieniä haasteisiin nähden. Kansalaistoiminnan osalta suunta on edellä mainittujen tavoitteiden vastainen 2,4 miljoonan euron leikkauksen myötä. Huippu-urheilumenestyksen osalta liikutaan oikeaan suuntaan, kun tehostamistukiin sekä urheiluakatemioiden ja valmennuskeskusten rahoitukseen tehdään lisäyksiä.

2 Leikkaus kansalaistoimintaan tulee kumota

Noin 2,4 miljoonan euron vähennys liikunnan kansalaistoimintaan on noin viisi prosenttia koko kyseisestä määrärahasta ja euromääräisesti suurin yksittäinen leikkaus. Määrärahasta katetaan

[1] On huomattava, että kansalaistoiminnalla on merkittävä rooli myös yleisessä fyysisen aktiivisuuden lisäämisessä

liikuntajärjestöjen yleisavustukset ja valtion seuratuet. Leikkaus tulee kumota. Kumoamisella noudatettaisiin myös hallitusohjelman kirjausta[2].

Järjestöt ovat keskeinen liikuntaa käytännössä järjestävä sektori Suomessa. Kuvaavaa on, että 1,2 miljoonaa suomalaista on mukana seuratoiminnassa liikkujana, urheilijana tai muuna toimijana. Suomessa on noin 10 000 seuraa, jotka lisäävät liikettä matalalla kynnyksellä, mahdollistavat tavoitteellisen harrastamisen ja kilpailemisen sekä toimivat alustoina huippu-urheilulle. Erityisen tärkeää seuratoiminta on lapsille ja nuorille. Lähes 90 % harrastaa liikuntaa seurassa ennen täysi-ikäisyyttä.

Leikkaus olisi merkityksellinen kaikissa liikuntajärjestöissä. Olympiakomitean jäsenilleen ja Liikunnan aluejärjestöille suuntaaman kyselyn vastausten perusteella leikkaus vaikuttaisi käytännössä kaikkiin liikuntajärjestöihin, myös maakunnallisella ja paikallisella tasolla.

Keskisuurissa järjestöissä leikkaus vastaa esimerkiksi yhtä henkilötyövuotta; suurissa järjestöissä 2-4 henkilötyövuotta. Muita tapoja mukautua leikkaukseen on esimerkiksi lakkauttaa jokin toiminto, kuten liikuntatapahtuma tai lehti tai heikentää tasaisesti toiminnan tasoa sekä tukea seuroille. Kansalliset liikuntajärjestöt ja aluejärjestöt koordinoivat, tukevat ja kehittävät paikallista toimintaa. Jos näiltä leikataan, vaikutus kentälle on suuri. Lisäksi, leikkauksenalaisesta määrärahasta jaetaan myös valtion seuratuki.

Kehyskauden ja tämän yli ulottuvalla aikavälillä **huolestuttavinta on koko Veikkauksen tuloutuksen kehitys**. Siinä on merkittäviä laskupaineita. **Liikunnan budjetti on toimialoista riippuvaisin veikkausvoittovaroista.** Jotta liikuntaa ja urheilua voidaan kehittää vastaten yhteiskunnalliseen tarpeeseen, tulee suurempi osa määrärahoista kattaa jatkossa yleisistä budjettivaroista. Viittaamme tähän budjetin avaamisella, ja kuvaamme sitä tarkemmin lausunnossamme koskien valtioneuvoston kehysselontekoa (VNS 2/2019 vp).

Toimenpide-ehdotukset:
- Kumotaan 2,4 miljoonan euron leikkaus liikunnan kansalaistoimintaan.
- Avataan valtion budjetti liikunnalle: enemmän yleiskatteellisia varoja käyttöön.
    - Aloitetaan määrärahojen siirrot tällä vaalikaudella siten, että liikuntabudjetti kasvaa kokonaisuutena.
    - Luodaan tällä vaalikaudella suunnitelma siitä, mitkä määrärahat siirretään 2020-luvun aikana yleiskatteelliseen budjettiin. Noin 90 miljoonan euron siirroille on perusteet, kun vertaamme liikuntabudjettia kulttuuribudjettiin.

3 Uusia toimintamahdollisuuksia – uudet liikunnan ja urheilun momentit

Liikuntabudjetissa on kaksi uutta momenttia, jotka katetaan yleisistä budjettivaroista. Nämä momentit ovat tärkeitä: ilman niitä uusia toimia liikunnan ja urheilun edistämiseen on hyvin vaikeaa toteuttaa vähenevien veikkausvoittovarojen vuoksi. Momentit ovat *29.90.30. Avustukset Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)* ja *29.90.56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v).*

Momentin 29.90.30. määrärahat jakautuvat avustuksiin, jotka kohdistuvat liikkuvaan varhaiskasvatukseen, opiskeluun ja aikuisuuteen sekä virkistyskäyttöön tarkoitettuun liikuntapaikkarakentamiseen. Kullekin käyttökohteelle kohdennettaisiin 2 miljoonaa euroa. Lisäksi ikäihmisten liikunnan pilottihankkeen rahoitukseen kohdennetaan liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen -momentilta 600 000 euroa. Lisäykset ovat oikean suuntaisia, mutta määrältään haasteisiin nähden vähäisiä. Uusiin toimiin kohdennetaan lähinnä

[2] Hallitusohjelmassa todetaan: ”Kompensoidaan Veikkauksen edunsaajille tulevalla hallituskaudella arpajaislain vaikutuksen johdosta mahdollisesti vähenevät määrärahat kulttuurin, liikunnan ja nuorisotoiminnan osalta.”

liikkuva aikuinen -ohjelman 2 000 000 euroa. Tämä on melko vähäinen kohdennus verrattaessa esimerkiksi yli 3 miljardin euron vuotuisiin ja kasvaviin liian vähäisen liikunnan yhteiskunnallisiin kustannuksiin.

Momentilta 29.90.56. kohdennetaan 4,8 miljoonaa euroa liikuntapoliittisen selonteon toimien toteutukseen. Myös tämä on myönteinen lisäys. Pidämme tärkeänä uuden momentin pysyvyyttä. Momentin rahoituskohteissa ei ole mitään sellaista, joka voitaisiin saada valmiiksi kolmessa vuodessa. On tärkeää, että sitä pystytään hyödyntämään pitkäjänteisesti.

Toimenpide-ehdotukset:

- Kohdennetaan momenteille 29.90.30 ja 29.90.56. vähintään valtioneuvoston ehdottama taso. Pitkällä aikavälillä on tärkeää, että rahoitustasot säilyvät vähintään nyt ehdotettuina, sillä ongelmat, joihin määrärahoilla puututaan, eivät ole ratkaistavissa muutaman vuoden aikajänteellä.

4 Urheilijoiden toimeentulon vahvistaminen

Valiokunta pyysi arvioimaan erityisesti urheilijoiden toimeentulon vahvistamiseen liittyviä toimia. Aihe on tärkeä: valtaosa urheilijoista on tavalla tai toisella riippuvaisia urheilija-apurahoista.

Myönteistä toimeentulon kannalta budjetissa on lisärahoitus urheiluakatemioille ja valmennuskeskuksille uudesta ”Liikunnan ja huippu-urheilu edistäminen” -momentista kohdennettava 2 000 000 euron lisäys. Se edistää epäsuorasti etenkin nuorten urheilijoiden toimeentuloa. Mitä paremmat olosuhteet harjoittelulle akatemioissa ja valmennuskeskuksissa on, sitä alhaisempi paine nuorilla urheilijoilla on käyttää toimeentulostaan muuta osuutta harjoittelun rahoitukseen. Myös samalta momentilta kohdistettava lajien tehostamistuen 700 000 euron korotus edistää urheilijoiden toimeentuloa epäsuorasti.

5 Muut liikunnan ja urheilun edistämisen toimet: seuratuki ja harrastamisen malli

Uuden budjetin myötä seuratuki lähtökohtaisesti kasvaa, koska uudella momentilla on siihen 1,5 miljoonan euron lisäys. Veikkausvoittovaroin katetulla momentilla seuratuki sisältyy kuitenkin kansalaistoiminnan tukeen, johon kohdistuu leikkaus. **Jos 2,4 miljoonan euron leikkaus toteutuu, ministeriö voi vähentää myös seuratukea osana muuta kansalaistoiminnan tuen vähentämistä.**

Maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä rahoitettaisiin 5 miljoonalla eurolla. **Tavoitteena matalan kynnyksen harrastaminen koulupäivän yhteydessä on oikea**: näin puretaan eriarvoistumista, lisätään lasten ja nuorten mielekästä vapaa-aikaa sekä oppimisen mahdollisuuksia. Harrastaminen koulupäivän yhteydessä on myös erinomainen mahdollisuus liikkeen lisäämiseen. Sille on vahva tarve, sillä vain noin kolmasosa lapsista ja nuorista liikkuu riittävästi. Harrastamisen mallia rakennettaessa tulee huomioida erityistä tukea tarvitsevien ryhmien pääsy toimintaan mukaan.

Helsingissä 21.10. 2019

Mikko Salonen
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea

Tero Kuorikoski
pääsihteeri
Suomen Paralympiakomitea